

Työneuvoston lausunto TN 1388-03 (9/2003)

Työneuvoston lausunto vuosilomalain 4 §:n 3 momentin ja 5 §:n 1 momentin tulkinnasta. Annettu Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n pyynnöstä 5. päivänä kesäkuuta 2003.

Lausuntopyyntö

SAK ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, voidaanko lausuntopyynnössä tarkoitettujen työntekijöiden ja X Oy:n välillä solmittuihin työsopimuksiin sisällytettyä vuosiloman antamista koskevaa ehtoa pitää pätevänä vuosilomalain 4 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä ja, onko työnantajalla ollut vuosilomalain 5 §:n 1 momentin nojalla yksipuolinen oikeus jakaa mainittujen työntekijöiden vuosilomat vuosia 2001 ja 2002 koskevan vuosilomaluettelon osoittamalla tavalla.

Lausuntopyynnössä todetaan, että X Oy:n Nurmeksen talotehtaan työntekijät A, B, C, D ja E ovat allekirjoittamissaan työsopimuksissa suostuneet siihen, että heidän vuosilomansa voidaan pitää joko kokonaan tai ainakin kaksi viikkoa lomakauden ulkopuolella. Työsopimuksista on jäljennökset lausuntopyynnön liitteinä. A:n työsopimuksissa on sovittu, että kesälomasta kaksi viikkoa pidetään lomakauden ulkopuolella. B:n työsopimuksessa on sovittu vuosiloma pidettäväksi marras-huhtikuussa. C:n työsopimuksessa vuosilomasta kaksi viikkoa on sovittu pidettäväksi talvikaudella. D:n työsopimuksessa on sovittu vuosiloma pidettäväksi marras-huhtikuussa. E:n työsopimuksessa on sovittu kaksi viikkoa vuosilomasta pidettäväksi talvikaudella.

SAK ry toteaa, että vuosilomaluettelosta ilmenee, että osa A:n, C:n sekä D:n ja E:n vuosien 2001 ja 2002 vuosilomista on myös annettu lomakauden ulkopuolella ja osin myös seuraavana vuonna. Vuosilomaluetteloista on jäljennökset lausuntopyynnön liitteinä. Vuosilomalla on ollut A: 9.7.-4.8.2001, 25.2. - 3.3.2001, 29.7. - 11.8.2002 ja 16.12.2002 -6.1.2003, B: 18.- 30.6.2001, 5.-13.10.2001, 25. - 31.10.2001, 22. - 28.2.2002, 15. -28.7.2002, 7. - 20.10.2002 ja 30.12.2002 - 3.1.2003, D: 24.11. - 14.12.2000, 23. -27.7.2001, 20. - 21.12.2001, 15. - 28.7.2002, 16. - 29.9.2002 ja 18. - 21.11.2002 ja E: 30.7. - 11.8.2001, 13. - 25.8.2001, 3.1.2002, 25. - 30.1.2002, 17. - 30.6.2002, 14. -26.10.2002 ja 18.12.2002.

SAK ry toteaa, että sen mielestä vuosilomalain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua työntekijän suostumista loman (osan) siirtämiseen annettavaksi lomakauden ulkopuolella ei voida pätevästi antaa kertakaikkisena työsopimuksessa, vaan työntekijällä on oltava oikeus harkita kunkin loman kohdalla, suostuuko hän sen siirtämiseen vai ei. Tältä osin SAK ry viittaa oikeuskirjallisuuteen: Sarkko – Koskinen: Vuosilomalaki, 1985, s. 106-107.

SAK ry katsoo, ettei työnantajalla ole myöskään ollut yksipuolista oikeutta vuosiloman jakamiseen sillä perusteella, että tämä olisi ollut vuosilomalain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin välttämätöntä työn käynnissä pitämiseksi, kun otetaan huomioon ne periaatteet, joita työneuvosto on lausunnossaan TN 1269-91 pitänyt merkityksellisinä tätä säännöstä sovellettaessa.

Asianosaisen kuuleminen

X Oy toteaa selvityksessään seuraavan. Yhtiö harjoittaa talopakettien ja kattoristikoiden valmistusta. Asiakkaat ovat pääasiassa yksityishenkilöitä ja rakennusliikkeitä. Suomen ilmasto-olosuhteet sallivat rakentamisen vain tietynä aikana vuodesta, ja samoin myös yhtiön tuotanto

keskittyy voimakkaasti ajalle 1.4. - 30.11. X Oy toteaa, että sen elinehto on hankkia liikevaihto mainittuna aikana.

Tämän vuoksi yhtiö on pyrkinyt neuvottelemaan työntekijöidensä kanssa joustavista loma-ajoista, jolloin osa kesälomista sijoittuu lomakauden ulkopuolelle.

Jokaisen työntekijän kanssa asiasta on tehty erilliset sopimukset henkilökohtaisesti eikä ole edellytetty kaikkien suostumusta erillissopimukseen. Sopimukset ovat olleet siis aivan vapaaehtoisia valintoja kunkin työntekijän osalta.

Näillä lomajärjestelyillä yhtiö on kyennyt varmistamaan tuotantokapasiteetin läpiviennin sesonki-aikana ja ammattitaitoisten ”vanhojen työntekijöiden” arvokkaan työpanoksen. Kesäaikana tuotanto tapahtuu kahdessa vuorossa (aamu/ilta), jolloin työvoimatarve vielä lisääntyy.

X Oy toteaa, että työnantajalla on oikeus pitää työt käynnissä tai milloin työntekijä suostuu, antaa erikseen yhdessä tai useammassa erässä se osa lomasta, joka ylittää kaksitoista arkipäivää (vuosilomalaki 5 §).

Edellä oleviin seikkoihin viitaten yhtiö toteaa pitävänsä työntekijöiden kanssa tekemiään sopimuksia oikeina ja aiheellisina.

Edellä esitetyn perusteella työneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

1. Työntekijän suostumus loman siirtoon

Vuosilomalain 4 §:n 3 momentin mukaan voidaan lain 1 momentissa säädetty kesäloma antaa työntekijän suostumuksella ”muunakin aikana saman kalenterivuoden kuluessa tai siirtää annettavaksi seuraavana vuonna ennen lomakauden alkua”. Talviloma voidaan antaa työntekijän suostumuksella muulloinkin sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana lomaan oikeuttava lomanmääräytymisvuosi päättyy.

Lausuntoa on pyydetty vuosilomalain 4 §:n 3 momentin tulkinnasta, eikä lausunnossa näin ollen oteta kantaa vuosilomalain muiden loman antamista koskevien säännösten tulkintaan.

Vuosilomalain esitöissä (HE 14/1973, s. 6) todetaan, että suostumuksella tarkoitetaan kunkin työntekijän yksilöllistä suostumusta. Tällaisena ei ”voida pitää työehtosopimukseen tai muuhun vastaavaan työsuhteen määräytymistapaan perustuvaa suostumusta”. Lisäksi todetaan, ettei suostumusta ”voitaisi pätevästi antaa kertakaikkisena työsopimuksessa. Työntekijällä olisi siis oltava oikeus harkita kunkin loman kohdalla, suostuuko hän sen siirtämiseen vai ei.”

Vuosilomalain 4 §:n 3 momentin tulkinnasta ei ole työneuvoston käytäntöä lukuun ottamatta lausuntoa TN 1202-87, jossa tarkasteltiin mahdollisuutta syrjäyttää vuosilomalain 16 §:n perusteella vuosilomalain 4 §:n 1 momentin ja 5 §:n 1 momentin säännökset. Oikeuskirjallisuudessa (Sarkko – Koskinen, Vuosilomalaki 1989, s. 113-114) todetaan, että suostumus-edellytystä on arvosteltava ankarasti.

Työneuvosto katsoo, että vuosilomalain 4 §:n 3 momentin mukaista suostumusta ei voida antaa pätevästi kertakaikkisena työsopimuksessa. Vuosilomalain tarkoituksena on turvata työntekijälle lomakautena riittävän pitkä elpymistauko työstä. Työntekijän ajankäytön tarpeet lomien yhteydessä vaihtelevat vuosittain. Työntekijälle on siten oltava oikeus kunkin loman kohdalla harkita, suostuuko vuosilomansa sijoittamiseen lomakauden ulkopuolelle. Jos työntekijä on antanut työsopimuksessaan luvan siirtoon, on työntekijältä siitä huolimatta saatava suostumus jokaiseen siirtoon erikseen.

2. Loman jakaminen

Vuosilomalain 5 §:n 1 momentin mukaan työnantajalla on oikeus, milloin se työn käynnissä pitämiseksi on välttämätöntä tai milloin työntekijä siihen suostuu, antaa erikseen yhdessä tai useammassa erässä se osa lomasta, joka ylittää kaksitoista arkipäivää. Sen loman osan, joka ylittää 24 arkipäivää, jakaminen on mahdollista ainoastaan työntekijän suostumuksella. Hallituksen esityksessä vuosilomalaiksi (HE 14/1973, s. 7) ei ole perusteltu, milloin mainittu välttämättömyyedellytys täyttyy. Vuosilomalain 5 §:n 1 momenttia vastaava säännös työnantajan oikeudesta jakaa vuosilomaa ”milloin se työn käynnissä pitämiseksi on välttämätöntä” oli vuosien 1939, 1946 ja 1960 vuosilomalaieissa. Työneuvosto on antanut vuoden 1960 vuosilomalain tulkinnasta kaksi lausuntoa. Työneuvosto katsoi (TN 575-60 ja 818-67), että jos yrityksen toiminta keskeytetään vuosilomien ajaksi, saattaa keskeytysaika pidempään lomaan oikeutettujen työntekijöiden lomasta osa jäädä annettavaksi lomakautena, keskeytysajaksi järjestetyn yhteisen loma-ajan ulkopuolelle. Työneuvosto totesi, että loman jakamiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä työn käynnissä pitämiseksi yrityksessä.

Lausunnossaan TN 1269-91 työneuvosto katsoi, että loman jakaminen on mahdollista ainoastaan, jos yrityksen tai työpaikan toiminnan kannalta tarpeellinen työ ei ole pidettävissä käynnissä porrastamalla yrityksen työntekijöiden vuosilomia, sijaistyövoimaa käyttämällä tai muilla vastaavilla keinoilla. Työneuvosto katsoi, että vuosilomalain sanamuodosta ja sen esitöistä käy ilmi, että loman jakamisen tulee olla poikkeuksellista. Työneuvosto totesi, ettei loman jakaminen työn käynnissä pitämiseksi ole välttämätöntä ilman työntekijöiden suostumusta, jos jakamisen perusteena on pelkästään se, että lomakausi on yrityksen tuotteiden parasta menekkiaikaa. Vastaava tulkinta on esitetty työneuvoston lausunnossa TN 1337-96.

X Oy toteaa selvityksessään, että Suomen ilmasto-olosuhteista johtuen rakentaminen on mahdollista vain tiettyinä aikana vuodesta. Näin ollen yrityksen talopakettien ja kattoristikoiden valmistus keskittyy voimakkaasti ajalle 1.4. - 30.11. Yhtiö toteaa sen elinehtona olevan hankkia liikevaihto mainittuna aikana.

Työneuvosto katsoo lausunnoissaan TN 1269-91 ja TN 1337-96 todetuvin tavoin, ettei loman jakaminen työn käynnissä pitämiseksi ole välttämätöntä ilman työntekijöiden suostumusta, mikäli jakamisen perusteena on pelkästään se, että lomakausi on yrityksen tuotannon huippuaikaa. Työnantajan on aina ensisijaisesti pyrittävä järjestämään yhdenjaksoiset lomat sijaisjärjestelyin, porrastamalla lomiam jne. Lausuntopyynnön ja X Oy:n kuulemisen yhteydessä ei ole tullut esiin, mitkä muut seikat välttämättä vaatisivat työntekijöiden lomien jakamista työn käynnissä pitämiseksi. Näin ollen työneuvosto ei lausunnossaan katso aiheelliseksi ottaa lähemmin kantaa yhtiössä vuosina 2001 ja 2002 toteutettuihin lomajärjestelyihin.